מנורת המאור — שכר העוסק בתורה

חביבה תורה, שהב"ה מנחיל ללומדיה העולם הזה והעולם הבא, כדשנינו במ' פאה, אלו דברים אדם אוכל פירותין בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא, כבוד אב ואם, גמילות חסדים, והבאת שלום בין אדם לחבירו, ותלמוד תורה כנגד כולם. וגרסי' במדרש לא ימוש ספר התורה [הזה] מפיך והגית בו יומם ולילה למען תשמור לעשות ככל הכתוב בו כי אז תצליח את דרכיך ואז תשכיל, תצליח לעולם הזה ותשכיל לעולם הבא. וכל העוסק בתורה שימעו הולך מסוף העולם עד סופו, שנא' (תהלים עב, יז) יהי שמו לעולם, והב"ה מציל את זרעו מן העניות ולא יצטרכו לבריות, שנא' (תהלים לז, כה) נער הייתי גם זקנתי ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם.

וגרסי' בפ' קמא דמ' יבמות, ת"ר בימי ר' דוסא בן הרקינס הותרה צרת הבת לאחין, והיה קשה הדבר לחכמים, מפני שחכם גדול וזקן גדול הוא ועיניו כהו מלבא לבית המדרש. אמרו מי ילך ויודיענו. אמ' להם ר' יהושע, אני. ואחריו מי, ר' אלעזר בן עזריא, ואחריו מי, ר' עקיבא. הלכו ועמדו על פתח ביתו. נכנסה שפחתו ואמרה לו, חכמי ישראל נכנסין אצלך. אמ' לה, יכנסו. נכנסו, תפשו לר' יהושע, והושיב[הו] על מטה של זהב. אמ' לו, ר' אמור לתלמידך אחר וישב. אמ' לו, מי הוא. אמר, אלעזר בן עזריה. אמ' לו, וכי יש לעזריא חברינו בן. קרא עליו המקרא הזה, נער הייתי גם זקנתי ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם. אמ' לו, ר' אמור לתלמידך אחר וישב. אמ' לו, ומי הוא. אמ' לו, ר' עקיבא. אמ' לו, אתה הוא עקיבא בן יוסף, ששמך הולך מסוף העולם עד סופו, שב בני שב, ירבו כמותך בישראל. התחילו מסבבין אותו בהלכות. כיון שהגיעו לצרת הבת, אמרו לו, צרת הבת מהו. אמ' להם, מחלוקת בית שמאי ובית הלל. אמרו לו, והלכה כמי. אמ' להם, הלכה כבית הלל. אמרו לו, והלא משמך אמרו כדברי בית שמאי. אמ' להם, דוסא שמעתם או בן הרקינס שמעתם. אמרו לו, חיי ר' סתם שמענו. אמ' להם, אח קטון יש לי ובכור שטן הוא ו[יו]נתן שמו, ומתלמידי בית שמאי הוא, הזהרו בו שמא יקפח אתכם בהלכות, לפי שיש עמו שלש מאות תשובות על צרת הבת שהיא מותרת, אבל אני מעיד עלי שמים וארץ שעל מדוכא זו ישב חגי הנביא ואמ' שלשה דברים, ואלו הן, צרת הבת אסורה, עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית, ומקבלין גרים מן הקורדים ומן התרמודים. תאנא נכנסו בפתח אחד ויצאו בשלשה פתחים. פגע ר' עקיבא ביונתן אחיו של דוסא בן הרקינס, והיה מקשה לו, והיה ר' עקיבא מתרץ לו. אמ' לו, אתה הוא עקיבא הדרשן, ששמך הולך מסוף העולם ועד סופו, ועדיין לא הגעת לרועה בקר. אמ' לו, ולא אפי' לרועה צאן.

וגרסי' בואלה הדברים רבה והיה אם שמע תשמע וגו'. אמ' ר' יודן, כל מי ששומע בקולה של תורה בעולם הזה, זוכה לשמוע באותו הקול לעולם הבא, דכתי' (ירמיהו ז, לד) בו קול ששון וקול שמחה. אמ' משה לישראל, הואיל וכל מי ששומע לדברי תורה מתרומם בשני עולמות הוו זהירין לשמוע בדברי תורה, הוי והיה אם שמע תשמע וגו'. וגרסינן בב"ר אמ' יעקב אבינו ע"ה, בשביל שהייתי עוסק בתורה, שנמשלת למים, זכיתי להתברך בטל, שנא' (בראשית כז, כח) ויתן לך האלהים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש. מטל השמים זה ציון, שנא' (תהלים קלג, ג) כטל חרמון שיורד על הררי ציון. ומשמני הארץ זו משנה, ורוב דגן זה תלמוד, ותירוש זו אגדה. הא למדנו שבשכר תלמוד תורה הב"ה נותן שובע ושלום בעולם הזה ובעולם הבא, אין קץ למתן שכרן של עוסקין בתורה. ועוד גרסינן במ' ר' תנחומא אמ' רב, מה רב טובך אשר צפנת ליראיך פעלת לחוסים בך נגד בני אדם, בכל מעשה בראשית לא כתב פעולה ובמתן שכרן של צדיקים כתב פעולה, שנא' (תהלים לא, כ) פעלת לחוסים בך. אמ' ר' אבא בר כהנא, אמ' הב"ה, אתם צופנים לי תורה ומצות בעולם הזה, ואני צופן לכם שכר טוב לעתיד לבא, שנא' (תהלים לא, כ) מה רב טובך אשר צפנת ליראיך. וגרסי' בספרי בני אם תקח אמרי ומצותי תצפון אתך, אם זכיתם להצפין תורתי בעולם הזה, אני אשביע לכם מטוב הצפון לצדיקים לעתיד לבא, שנא' (תהלים לא, כ) מה רב טובך אשר צפנת ליראיך. אמ' רב דימי דמן חיפה, שלש מאות ועשרה עולמות עתיד הב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק, שנא' (משלי ח, כא) להנחיל אוהבי יש. יש בגימטריא שלש מאות ועשרה. א"ר יצחק, חרבו של הב"ה שש עשרה פנים יש לה, ומה אם מדת הפורענות, שהיא מועטת, יש לה שש עשרה פנים, מדת הטוב, שהיא מרובה, על אחת כמה וכמה.

מעשה באדם שבא אצל ר' עקיבא ואמ' לו, קוץ לי שכרה של תורה. אמ' לו, שכר משנה אתה מבקש, או שכר מקרא, או שכר תלמוד, או שכר הגדה. אמ' לו, קוץ לי שכר כולן. אמ' לו, אני אקוץ. אמ' לו, אמ' הכתוב (תהלים קיט, עב) טוב לי תורת פיך

מאלפי זהב וכסף, אם אתה יש בידך כסף וזהב, הוציא שני אלפי דינרין של זהב על כל דבר ודבר שבתורה, ואני אקוץ לך שכרה. ללמדך שאין קץ וסוף למתן שכרה.

וגרסי' במדרש אשרי אדם שרואה את התורה מלובנת כשלג, שאין סוף למתן שכרה. כשיבא הב"ה לפרוע לישראל מתן שכרן של עמלן בתורה וישפיע להם בזכותה לעתיד לבא, אומרים לאומות העולם, זכינו על שעסקנו בתורה, ואתם הייתם אומרים, לריק אתם יגעים, ראו מתן שכרה, שנא' (תהלים מט, ב) שמעו זאת כל העמים, ואין זאת אלא תורה, שנא' (דברים ד, מד) וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל. וגרסי' בבראשית רבה ובמ' ע"ז ירושלמי בפ' כל הצלמים, כתי' (משלי לא, כה) עוז והדר לבושה ותשחק ליום אחרון. כל מתן שכרן של צדיקים מתוקן להם לעולם הבא, ומראה להם עד שהם בעולם הזה מתן שכרן שהוא עתיד ליתן להם לעולם הבא, ונפשן שבעים והם ישנים. א"ר אלעזר משל למלך שעשה סעודה וזימן אורחים, ולילה אחת קודם של סעודתו של מלך ראו בחלום שהיו אוכלין ושותין ונפשם שבעה והם ישנים. כך הב"ה מראה להם לצדיקים עד שהם בעולם הזה מתן שכרן ונפשם שבעה והם ישנים, שנא' (איוב ג, יג) כי עתה שכבתי ואשקוט ישנתי אז ינוח לי. הוי בשעת סילוקן של צדיקים מהעולם הזה מראה להם הב"ה מתן שכרן של העולם הבא.

מעשה בר' אבהו כשהיה מסלק מן העולם הראה לו הב"ה שלש עשרה נחלי אפרסמון. התחיל לומר בשעת מיתתו, אשריכם עוסקים בתורה. אמרו לו תלמידיו, רבינו, מה ראית. אמ' להם, שלש עשרה נהרי אפרסמון נתן לי הב"ה שכר תורתי. אמרתי, אילין דמאן. אמרו לי, דידך. אמרתי, אילין דאבהו, ואני אמרתי אך לריק יגעתי. זבדי בן לוי ור' יהושע ב"ר יוסי ובן פטרס תלתיהון אמרו תרין תרין קראין כד דמכין. חד מנהון אמר, על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא רק לשטף מים רבים אליו לא יגיעו. כי בו ישמח לבנו כי בשם קדשו בטחנו. ואחרינא אמ', תערוך לפני שולחן נגד צוררי דשנת בשמן ראשי כוסי רויה. וישמחו כל חוסי בך לעולם ירננו ותסך עלימו ויעלצו בך אוהבי שמך. ואחרינא אמר, כי טוב יום בחציריך מאלף בחרתי הסתופף בבית אלהי מדור באהלי רשע. כי שמש ומגן ה' אלהים חן וכבדו יתן ה' לא ימנע טוב להולכים בתמים. רבנן אמרי, מה רב טובך, בשעת סילוקן של צדיקים מן העולם הזה הב"ה מראה להם מתן שכרן. בן עזאי אומר, כתיב יקר בעיני ה' המותה לחסידיו, אימתי מראה להם מתן שכרן, סמוך למיתתן, הה"ד יקר בעיני ה' המותה לחסידיו, לפי' ותשחק ליום אחרון. וגרסי' בפסיקתא אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוזו לו. כד דמך ר' יוחנן, פי' נפטר, היה דורו קורא עליו, אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה, באהבה שאהב ר' יוחנן את התורה. כד דמך אבא הושעיא איש טריא, ראו מטתו פורחת באויר, והיה דורו קורא עליו, אם יתן איש את כל ביתו באהבה, באהבה שאהב ר' הושעיא איש טריא את התורה. כד דמך ר' אלעזר בן שמוע, היה דורו קורא עליו, מי זאת עולה מן המדבר כתימרות עשן מקוטרת מר ולבונה מכל אבקת רוכל, דהוה קרא ותנא וקרובץ ופייטן ודרשן. כד דמך ר' יוסי ממלחא הוו תמן רבנן, והוה תמא חד סבא, בעי למפתח עילויה ולא שבקוניה. אמ' יצחק פסקאה, קודם אילין אריותא את פתח פומך. אמ' להו ר' יוחנן, שבקוניה. עאל ופתח ואמר, מצינו שסלוקן של צדיקים קשה לפני הב"ה יותר ממאה חסר שתים תוכחות שבמשנה תורה ומחרבן בית המקדש, כי בתוכחות כתיב והפלה ה' את מכותך, ובחורבן בית המקדש כתי' (איכה א, ט) ותרד פלאים, אבל בסילוקן של צדיקים כתי' (ישעיהו כט, יד) הנני יוסיף להפליא את העם הזה הפלא ופלא, שני פעמים, וכל כך למה, משום ואבדה חכמת חכמיו ובינת נבוניו תסתתר.

וגרסי' במ' ע"ז ירושלמי בפרק כל הצלמים, כד דמך ר' נחום ב"ר סימאי, כסו החדר שהיה בו מחצלאות. אמרו מה שלא ראיתם בחייו, ר"ל שלא הגעתם לסוף חכמתו, לא תראו במותו, לפי שהצדיקים חיים הם במותם. א"ר לוי, אין בינינו לצדיקים אלא דבור פה בלבד, ר"ל שאין בין הצדיקים החיים ובין הצדיקים המתים אלא דבור פה בלבד. אמ' ר' זעירא, שומע הוא קילוסו מתוך ארונו. א"ר אשיין, שומע הוא קילוסו כמתוך חלום. והצדיקים קוראין שמם על פי מעשיהם הטובים. ולמה נקרא שמו נחום איש קדש קדשים, שלא הביט בצורת מטבע מימיו. ולמה נקרא רבי הקדוש רבינו הקדוש, שלא הביט במילתו מימיו. כד דמך חנניה, אתבוע ימא דטבריא, אמרין כדהוה סליק לעוברא, הוה ימא מתביע קומוי. כד דמך ר' שמואל בר יצחק, איתעקרון ארזייא דארץ ישראל. אמרו כשהיו עושין חופה, היה מרקד לפני החתן והכלה, כדי לחבב הכלה על בעלה, והיו חכמים מלעיגין עליו. אמ' להם ר' זעירא, הניחו לו לזקן, שהוא יודע כמה הוא זכות משמח חתן וכלה. כיון דדמך נחתא [א]שתא מן שמיא ואיפסיק בין ערסא לקהלה, ו[הוון] תלת שעין [קלין] וברקין בעלמא. כד דמך ר' הושעיא נפל קלון דטבריא. ר' יעקב בר אידי בשם ר' יהושע, כד דמך רבן יוחנן בן זכאי, אמר, פנו הבית מפני הטומאה ותנו כסא לחזקיה מלך יהודה. [ר'] אלעזר תלמידי[ה] כד דמך, אמ', פנו הבית מפני הטומאה ותנו כסא לרבן יוחנן בן זכאי.